

Su çərşənbəsi

Boz ayın dörd çərşənbəsindən ilki Su çərşənbəsidir. Əski inanclara görə, əzəl çərşənbədə təzə ilin gəlməsi münasibət ilə ən əvvəl su təzələnilir.

Su həyatdır, dirilikdir. Bu çərşənbəni xalqımız böyük təmtəraqa, bayram kimi qarşılayır. Su Tanrının insanlara bəxş etdiyi ən böyük və əvəzsiz nemətdir. Əski inamlarda su sağlamlığın, təmizliyin, paklığın rəmzidir. Su çərşənbəsi günü səhər ertədən üz tutardılar axar suyun üstünə. Çillə kəsdilər, niyyət edib suyun üstündən tullana və bu sözləri deyər-dilər: "Ağırlığımı su götür-sün". Bu çərşənbədə hamı bulaqda, axar suda əl-üzünü yuyar, bir-birinin üstünə su çiləyər, "bu, mübarək sudur", - deyər-dilər. Təzə sudan evə gətirib həyət-bacaya səpər, mal-qaraya çiləyər-dilər. Su çərşənbəsi günü azarını-bezarını ona verənlər ilboyu xəstəlikdən uzaq olardılar. Elə həmin gün bulaq başında silsilə ayınlar icra edilirdi. Səsi batanlara, danışa bilməyənlərə, xəstə adamlara bu sudan verərdilər. Bir çox xəstələr Su çərşənbəsində azar-bezarlarını su üstə qoyub gedərdi. Arx kənarında, bulaq başında, çay qırağında suyu çağırən, onun müqəddəsliyini tərənnüm edən nəğmələrdə su ilə bağlı etiqadlardan bəhs edilərdi. Mərasim sux keçiriləndə Su Tanrısı öz mərhəmətini insanlardan əsirgəməz, ilboyu onları bol su ilə təmin edərdi. Etiqada görə, Əzəl çərşənbədə su "dirilərdi". Ona görə də xalq bütün günü sututurları təmizləyər, arxları qaydaya

Foto Ağəli MƏMMƏDOVUNDUR

salar, su ilə bağlı şənliklər keçirərdi.

Ulularımız arzu və niyyət-lərini, dərdrəlini suya söylə-yərmiş, su ilə fala baxarmış-lar. Səfərə çıxanın, uzaq-uzaq ellərə yol alanın arxasınca su atarlar ki, Tanrı onlara kömək olsun. "Yolun aydın, uğurlu olsun, səfərdən salamat qayı-dasan", - deyər-dilər. Babaları-mız su ilə əlaqədar müdrik sözlər yaratmışlar: "Su olan yerdə dirilik olar", "Su axarında salınan el-oba barlı-bəhərli olar" və s. Azərbaycanlıların ən qədim andı su ilə bağlı olub. And içəndə belə deyir-lər: "Su haqqı", "Axa suya and olsun!" Onlar suyun qüdrətinə inanır və dua edəndə "Su qəder ömrün olsun" - deyirlər. İnəmə görə, təzə su - Əzəl çərşənbənin sübh tez-

dən köpüklənən ağ suyu dər-dərlərin dərmanı idi. Ehtimal ki, Xıdırın dirilik çeşməsindən su içdiyi, Koroğlunun "Qoşa bu-lağı" tapdığı elə Əzəl çərşənbə günü olmuşdur.

Türk xalqlarının mifoloji təsəvvüründə ən qədim kult-lar içərisində su mühüm yer tutur. Onunla bağlı tapınma-lar içərisində su tanrısı Aba-nın və Nahidin adı ilə əski süjet və nəğmələr geniş yayılmışdır. Həmin görüş və etiqadlarla bağlı təsəvvürlərin bir çoxu Su çərşənbəsinin ayin-etiqadları ilə çarpazlaşmış, silsilə inanc, etiqad, ənənə, mərasim və s. yaratmışdır. Su çərşənbəsi ayin və etiqadları geniş, zəngin və əhatəlidir.

Azərbaycanın görkəmli yazıçı və şairləri, ustad aşıq-

larımız Novruzun gəlişinə bir çox əsərlər həsr etmişlər. Türk xalqlarının birliyinə çağırış, əski adət və inamlara, xalqın yaddaşına qayıdış kimi duyğular Əhməd Cavadın şeirlərinin də ruhuna hopmuşdur.

*Bulaqların gözü açıq,
Ormanların üzü açıq;
Durnalardır uçub gələn
Qaqıldasa-qaqıldasa!
Çaylar axır dəryalara,
Şaqıldasa-şaqıldasa!
Duman qalxır göyə doğru
Məşələrin nəzərindən.
Buzlar düşür parça-parça
Şüşələrin üzərindən.
Dərədə sel qışıldayır,
Şən arılar vızıldayır,
Hər yandan xoş avaz gəlir,
Sular deyir: Yaz... Yaz gəlir!*

Şair Balaş Azəroğlunun "Əziz gün" şeirində də Novruz bayramı və onun adətləri öz poetik əksini tapıb.

*Bir əlindən Günəş tutub,
Bir əlindən səhər yeli.
Bir əlində aydın səma,
Bir əlində yağış seli.
Bahar gəlir yurduмуza...*

*Bahar gələr,
Yola, rıza su çiləyər ağ buludlar,
Baş qaldırar təzə otlar.
Zirvədəki qayalardan
Buz əriyir damcı-damcı, gülə-gülə
Günəş silər buludların,
Göz yaşını gülə-gülə.*

*Təzə dünya gülə-gülə qarşılayar
Təzə günü, təzə ili...
Damcılardan ırmaqlar olar
Səllər gələr, çaylar daşar
Arzular da təzələşər,
Ümidlər də təzələşər.*

**Hazırladı:
İ.ƏLİYEV,
"Azərbaycan"**